

TERI PRAČET

ROMAN O DISKSVETU

~~Faust~~ ERIK

Preveo
Dejan Papić

■ Laguna ■

Naslov originala:

Terry Pratchett

ERIC

Copyright © Terry and Lynn Pratchett 1990
First published by Victor Gollanez Ltd, London
Translation copyright © 2001, 2019 za srpsko izdanje,
LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

FAUST

ERIK

Pčele Smrti velike su i crne, njihovo zujanje duboko je i sumorno, a svoj med čuvaju u saću belom poput oltarnih sveća. Med je crn kao noć, gust kao greh i sladak kao šećerni sirup.

Dobro je poznato da osam boja čini belu. Ali postoji i osam boja crnila, za one koji imaju moć da ih opaze, a košnice Smrti postavljene su usred crne trave, u crnom voćnjaku, pod crnim pupoljcima koji su na drevnim granama s kojih će naposletku roditi jabuke koje... hajde da to kažemo ovako... verovatno neće biti crvene.

Trava je sada bila kratka. Kosa koja je obavila posao bila je naslonjena na čvornovato stablo kruške. Sada je Smrt pregledao svoje pčele, nežno odižući saća svojim koštanim prstima.

Nekoliko pčela zujalo je oko njega. Kao i svi pčelari, Smrt je nosio veo. Problem nije bio u tome što je negde mogao da bude uboden, ali ponekad, pčela bi mu uletela u lobanju, a onda bi tu zujala stvarajući mu glavobolju. Dok je držao saće naspram sive svetlosti svog malog sveta negde između stvarnosti, osetio se najblaži drhtaj. Brujanje se začu od košnica, list otpade. Dašak vetra dunu za trenutak kroz voćnjak, a to je bilo

nešto najtajanstvenije, jer je vazduh u zemlji Smrti uvek topao i ustajao.

Smrti se učini da je načas čuo zvuk stopala u trku i glas koji izgovara, ne, glas koji razmišlja *jojsranjejojsranjejojsranje, umreću, umreću, UMREĆU!*

Smrt je skoro najstarije stvorenje u univerzumu, s navikama i načinima razmišljanja koje smrtnik ne bi mogao ni da pokuša da shvati, ali zato što je bio i dobar pčelar, pažljivo je vratio saće u odgovarajuću pregradu i stavio poklopac na košnicu pre nego što će odreagovati.

Vratio se kroz mračnu baštu do svoje kolibe, skinuo veo, pažljivo isterao nekoliko pčela koje su se izgubile u dubinama njegove lobanje i povukao se u radnu sobu.

Dok je sedeo za svojim radnim stolom, došlo je do novog naleta vetra koji je zazvečao peščanim satovima po policama i naterao veliko klatno sata u predvorju da zastane, makar i na tren, u svom neprekidnom poslu seckanja vremena na prihvatljive delove.

Smrt uzdahnu i usredsredi pogled.

Ne postoji mesto gde Smrt ne bi otišao, ma kako bilo udaljeno ili opasno. U stvari, što je opasnije, veća je verovatnoća da je on već tamo.

Sada se zagledao kroz izmaglicu vremena i prostora.

OH, reče. PA TO JE ON.

Bilo je toplo popodne kasnog leta u Ank-Morporku, inače najnaprednijem, najužurbanijem i, iznad svega, najnaseljenijem gradu na Disku. Sada su sunčeva koplja

postigla ono što bezbrojni osvajači, nekoliko građanskih ratova i zakon o policijskom času nikada nisu uspjeli. Primirili su ga.

Psi su dahćući ležali u užarenoj hladovini. Reka Ank, koja nikada nije, što bi se reklo, blistala, cedila se između svojih obala kao da joj je toplota isisala svu živost. Ulice su bile prazne, vrele poput pećnice.

Nijedan neprijatelj nikada nije osvojio Ank-Morpork. Dobro, tehnički jeste, veoma često; grad je bio gostoprimljiv prema rasipnim varvarskim osvajačima, ali nekako bi zbunjeni napadači uvek otkrili, nakon nekoliko dana, da više nisu posedovali svoje konje, a za nekoliko meseci bili bi samo još jedna od manjinskih grupa u gradu, ponosna na sopstvene grafite i prodavnice hrane.

Ali vrućina je opkolila grad i nadirala je preko zidova. Prekrivala je ustreptale ulice kao pokrov. Pod let-lampom sunca ubice su bile previše umorne da bi ubijale. Lopove je pretvarala u poštenjačine. U bršljanom prekrivenom utvrđenju Nevidljivog univerziteta, glavnog magijskog obrazovnog centra, stanovnici su dremali dok su im preko lica bile nakrivljene njihove špicaste kape. Čak su i muve zunzare bile suviše iscrpljene da bi udarale u prozorska stakla. Grad je sijestirao, čekajući zalazak sunca i kratkotrajno, vruće, somotsko zatišje noći.

Samo je bibliotekaru bilo sveže. Uz to je još visio i ljuljao se.

Ovo je bilo zbog toga što je postavio nekoliko konopaca i prstenova u nižim podrumima biblioteke

Nevidljivog univerziteta – tamo gde su se čuvale, ovaj, erotske* knjige. U kacama s lomljenim ledom. A on se sanjivo klatio u svežim isparenjima iznad njih.

Sve magijske knjige vode sopstvene živote. Neke od živahnijih ne mogu se prosto privezati lancima za police; one moraju biti zakovane ekserima da bi ostale zatvorene ili se čuvati između čeličnih ploča. Ili, u slučaju tomova o magiji tantričkog seksa za ozbiljne znalce, moraju se čuvati pod veoma hladnom vodom kako bi se sprečilo da buknu i oprlje krajnje očigledne korice.

Bibliotekar se lagano klatio napred-nazad povrh klotavih kaca, spokojno dremajući.

Onda koraci naiđoše niotkuda, protutnjaše podom stvarajući zvuk koji je grebao po samoj površini duše i nestadoše kroz zid. Začuo se slabašni, udaljeni uzvik koji je nalikovao na *obogoviobogoviobogovi, ovo je TO, UMREĆU*.

Bibliotekar se probudio, izgubio oslonac i pljusnuo u pedalj duboku mlaku vodu, koja je bila sve što je stajalo između *Radosti tantričkog seksa sa ilustracijama, za napredne studente*, od Dame i spontanog sagorevanja.

A zlo i naopako bilo bi po bibliotekara da je bio ljudsko biće. Srećom, trenutno je bio orangutan. S toliko sirove magije koja je pljuskala po biblioteci čudo bi bilo da se nesreće nisu ponekad dešavale, a jedna naročito upečatljiva pretvorila ga je u čovekolikog majmuna. Nije mnogo

* Samo erotske. Ništa perverzno. Postoji razlika između korišćenja pera i korišćenja pileta.

ljudi dobilo priliku da napusti ljudski rod i da ostane u životu, pa se on nepokolebljivo opirao svim naporima da bude vraćen u pređašnji oblik. Pošto je bio jedini bibliotekar u univerzumu koji je mogao stopalima da uzima knjige, Univerzitet nije previše ni insistirao na tom pitanju.

To je takođe značilo da je njegova predstava idealne ženske osobe sada izgledala nekako poput vreće masla proterane kroz valjak starih unutrašnjih guma, te je tako bio srećan da se izvuče sa samo blažim opekotinama, glavoboljom i nekim prilično nejasnim osećanjima u vezi s krastavcima, koja su nestala do večere.

Iznad, u biblioteci, priručnici su pucketali i šuškali stranicama, zaprepašćeni, dok je nevidljivi trkač grabio pravo kroz police nestavši, tačnije, nestavši još više...

Ank-Morpork se postepeno budio iz dremeža. Nešto nevidljivo i urlajuće prolazilo je svakim delom grada, vukući za sobom tragove uništavanja. Gde god je prošlo, stvari su se menjale.

Gatara u Ulici prepredenih zanatlija začula je korake kako joj protrčavaju kroz spavaću sobu i otkrila da joj se kristalna kugla pretvorila u malu staklenu loptu koja je unutra imala kolibu s dodatkom snežnih pahuljica.

U tihom uglu krčme *Zakrpljeni doboš*, gde su se avanturistkinja Herena Kanokosa Džaftara, Crvena Šaron i Dioma, Veštica noći, našle da bi vodile neke ženske razgovore i odigrale partiju kanaste, sva pića pretvorila su se u male žute slonove.

„Ma, to je sve zbog onih čarobnjaka sa Univerziteta“, reče krčmar brzo menjajući čaše. „To ne bi trebalo da bude dopušteno.“

Ponoć otpade sa sata.

Nastavni savet čarobnjaštva protrljao je oči i njegovi članovi bunovno su se zagledali jedni u druge. I oni su osećali da to ne bi trebalo da bude dopušteno, pogotovo što su oni bili ti koji su to dopuštali.

Naposletku, novi arhitekt Ezrolit Zbučkani pri-
guši zevanje, uspravi se u svojoj stolici i pokuša da nabaci dovoljno dostojanstven izgled. Znao je da nije baš materijal za arhitektora. Taj posao on zaista nije ni želeo. Imao je devedeset osam godina i dogurao je do ovog, poštovanja dostojnog doba tako što je pažljivo izbegavao da bilo kome pravi probleme ili predstavlja pretnju. Nadao se da će godine jeseni svog života pro-
vesti dovršavajući svoju sedmotomnu raspravu o *Nekim manje poznatim aspektima Kuanskih rituala dozivanja kiše*, što je po njegovom mišljenju bila idealna tema za akademsko proučavanje, pošto su rituali uspevali samo u Kuu, a taj kontinent je potonuo u okean pre nekoliko hiljada godina.* Nevolja je bila u tome što je

* Bilo je potrebno trideset godina da utone. Stanovnici su mnogo vremena proveli gacajući po vodi. Ovo je u istoriji ostalo zabeleženo kao najsrमतnija kontinentalna katastrofa u multiverzumu.

u poslednje vreme životni vek arhiredora, reklo bi se, malo okraćao, pa je prirodna ambicija koju su svi čarobnjaci osećali prema poslu ustupila mesto snishodljivoj ljubaznosti. Jednog jutra sišao je i otkrio da mu se svi obraćaju sa „gospodine“. Dani su mu bili potrebni da bi saznao zašto.

Bolela ga je glava. Osećao je da nekoliko nedelja kasni s odlaskom u krevet. Ali morao je nešto da kaže.

„Gospodo...“, započe.

„Uuuk.“

„Oprostite, i majm...“

„Uuuk.“

„Htedoh da kažem, čovekoliki, naravno...“

„Uuuk.“

Arhiredor je za trenutak otvarao i zatvarao usta u tišini, pokušavajući da preusmeri svoju kompoziciju misli. Bibliotekar je po svojoj funkciji bio član fakultetskog saveta. Nikome nije pošlo za rukom da pronade neki propis koji bi to zabranjivao, mada su svim silama, krišom tragali za njim.

„Reč je o opsednutosti“, izusti. „Neka vrsta duha, možda. Posao za zvono, knjigu i sveću.“

Blagajnik uzdahnu. „Pokušali smo to, arhiredore.“

Arhiredor se nagnu ka njemu.

„A?“, upita.

„Rekoh, pokušali smo to, arhiredore“, glasno ponovi blagajnik usmeravajući svoj glas ka starčevom uvu.

„Posle večere, sećate se? Upotrebili smo Hamptempe-
rova *Imena mrava* i pozvonili Starim Tomom.“*

„Jesmo li, zaista. Upalilo, jelda?“

„Nije, arhirektore.“

„A?“

„Elem, ranije nikada nismo imali probleme s duho-
vima“, reče viši predavač. „Čarobnjaci jednostavno ne
opsedaju mesta.“

Arhirektor posegnu za mrvicom utehe.

„Možda je samo nešto prirodno“, reče. „Možda tut-
njava podzemnih voda. Pokretanje zemlje, recimo. Nešto
u slivnicima. Mogu oni da proizvode čudne zvuke kada
vetar dune u određenom pravcu.“

Zavali se u stolicu, sav ozaren.

Ostatak saveta međusobno razmeni poglede.

„Slivnici ne zvuče kao stopala koja su u trku, arhi-
rektore“, mrgodno reče blagajnik.

„Osim ako neko nije ostavio slavinu da kaplje“, reče
viši predavač.

Blagajnik ga mrko pogleda. Bio je u kadi kada mu
je nevidljiva vrišteća stvar proletela kroz sobu. Nije to
bilo iskustvo koje bi želeo da ponovi.

Arhirektor mu klimnu glavom.

„Onda smo i to sredili“, reče i ponovo utonu u san.

* Stari Tom je bio napuklo bronzano zvono na univerzitetskom
zvoniku. Jezik mu je otpao nedugo pošto je izliven, ali zvono je i
dalje na svaki sat uredno odzvanjalo dubokim tišinama.

Blagajnik ga je nemo gledao. Onda je skinuo starčevu kapu i lagano mu je podmetnuo ispod glave.

„Dakle?“, umorno upita. „Ima li ko kakav predlog?“
Bibliotekar podiže ruku.

„Uuuk“, reče.

„Da, sjajno, dobar momak“, živahno reče blagajnik.
„Još neko?“

Orangutan ga ošinu pogledom dok su drugi čarobnjaci odmahivali glavom.

„To je drhtaj na tkivu stvarnosti“, reče viši predavač.
„Eto šta je.“

„Pa šta onda da preduzmemo?“

„Otkud znam. Osim ako ne probamo sa starim...“

„O, ne“, reče blagajnik. „Ne spominji. Molim te.
Isuviše je opasno...“

Reči mu postadoše iseckane krikom koji je započeo na drugom kraju sobe i koji je nošen doplerovim efektom prohujao preko stola, praćen zvukom mnoštva stopala u trku. Čarobnjaci zalegoše u kršu preturenih stolica.

Plamenovi sveća izviše se u dugačke tanke jezičke oktarinske svetlosti pre nego što će se ugasiti.

A blagajnik reče: „U redu. Predajem se. *Pokušaćemo s Ritualom AškEnta.*“

To je najozbiljniji ritual koji osam čarobnjaka može da izvede. Njime se priziva Smrt, koji po prirodi stvari zna sve što se igde zbiva.

I naravno, on se izvodi krajnje nerado, pošto su viši čarobnjaci obično veoma stari i više vole da ne rade nešto što bi moglo da privuče pažnju Smrti u njihovom pravcu.

Odigrao se tačno u ponoć u Velikoj dvorani Univerziteta, u kolopletu tamjana, sveća, runskih zapisa i magijskih krugova, od kojih ništa nije bilo baš neophodno, ali je činilo da se čarobnjaci osećaju bolje. Magija je iskrila, bajalice su bajane, prizivanja su zaista prizivana.

Čarobnjaci su zurili u magični oktogram koji je ostajao prazan. Posle nekog vremena krug zaogrnutih prilika poče međusobno da mrmlja.

„Mora da smo negde pogrešili.“

„Uuuk.“

„Možda je negde izašao.“

„Ili je zauzet...“

„Šta mislite da dignemo ruke i da idemo u krevet?“

KOGA MI TO ZAPRAVO ČEKAMO?

Blagajnik polako okrete glavu prema prilici koja je stajala pored njega. Uvek biste mogli da raspoznate čarobnjačku odoru; bila je ukrašena šljokicama, okultnim znacima, krznom i čipkom, a obično je unutar nje bila i poprilična količina čarobnjaka. Ova odora, međutim, bila je veoma crna. Materijal je izgledao kao da je izabran zbog svoje izdržljivosti prilikom nošenja. Kao i njen vlasnik. Izgledao je tako kao da bi knjiga koju bi on napisao o mršavljenju odmah postala bestseler.

Smrt je posmatrao oktogram s izrazom učtive zainteresovanosti.

„Ehr“, reče blagajnik. „Stvar je u tome, u tome je stvar, što, ovaj, trebalo je da budete *unutra*.“

IZVINITE, MOLIM VAS.

Smrt je dostojanstveno odšetao do središta prostorije i sa iščekivanjem se zagledao u blagajnika.

NADAM SE DA NEĆEMO OPET S ONIM TRABUNJANJEM U STILU „POGANI ZLODUŠE“, reče.

„Nadam se da ne prekidamo neki važan poduhvat?“, učtivo će blagajnik.

SVAKI MOJ POSAO JE VAŽAN, reče Smrt.

„Prirodno“, reče blagajnik.

NEKOME.

„Ovaj. Ovaj. Razlog, o poga... gospodine, zašto smo vas pozvali ovamo, jeste iz razloga...“

TO JE RINSVIND.

„Šta?“

RAZLOG ZAŠTO STE ME POZVALI. ODGOVOR GLASI: TO JE RINSVIND.

„Ali još vam nismo ni postavili pitanje!“

BEZ OBZIRA. ODGOVOR GLASI: TO JE RINSVIND.

„Vidite, ono što nas zanima *jeste* šta uzrokuje ispa-de... oh.“

Smrt je značajno počeo da trebi nevidljive čestice s oštrice svoje kose.

„Šta je rekô? Ko je momak s motkom?“

„To je Smrt, arhirektore“, strpljivo reče blagajnik.

„A?“

„Smrt je, gospodine. Znaite već.“

„Recite mu da nam ništa ne treba“, reče stari čarobnjak zamahujući štapom.

Blagajnik uzdahnu. „Prizvali smo ga, arhirektore.“

„Jesmo li? Zašto li smo to uradili? Velika je to glupost.“

Blagajnik se s nelagodnošću osmehnu Smrti. Bio je na pragu da ga zamoli da oprostí arhirektoru zbog njegovih godina, ali je shvatio da bi to u ovim okolnostima bilo potpuno traćenje glasnih žica.

„Da li mi to govorimo o čarobnjaku Rinsvindu? Onom sa...“ – blagajnik uzdrhta – „...užasnim Prtljagom na nožicama? Ali on je otišao u vazduh prilikom one frke s čudotvorcem, zar ne?“*

* Blagajnik je okolišno ukazivao na onu tešku situaciju kada je Univerzitet umalo prouzrokovao smak sveta, a to bi zapravo i uradio da nije bilo lanca događaja koji su uključivali Rinsvinda, čarobni tepih i polovinu cigle u čarapi. (Videti *Čudotvorca*.) Čitava ta afera bila je veoma neprijatna za čarobnjake, kao što je to uvek slučaj s ljudima koji naposletku saznaju da su sve vreme bili na pogrešnoj strani** i bilo je neverovatno koliko je višeg univerzitetskog osoblja sada nepokolebljivo tvrdilo da su bili bolesni, u poseti tetki, ili da su se sve vreme bavili nekim istraživanjima iza zaključanih vrata i da su pritom glasno pevali, pa tako nisu imali pojma šta se zbiva napolju. Bilo je nekakvog nepovezanog pričanja o dizanju spomenika Rinsvindu, ali zahvaljujući neobičnoj alhemiji koja se obično javlja u ovako osetljivim slučajevima, spomenik se ubrzo pretvorio u plaketu, potom u belešku na Svitku časti i napokon u primedbu cenzure zbog neprikladne odevenosti.

** Tj. na onoj koja je izgubila.

U UTAMNIČENE DIMENZIJE. A SADA POKUŠAVA DA SE VRATI KUĆI.

„Može li da uspe?“

TREBALO BI DA SE ZGODI NEOBIČAN SPLET OKOLNOSTI. BILO BI POTREBNO DA STVARNOST OSLABI NA POSEBAN I NEOČEKIVAN NAČIN.

„To baš nema mnogo izgleda da se desi, zar ne?“, nervozno upita blagajnik. Ljudi kojima u dosijeu piše da su dva meseca bili u poseti kod svoje tetke uvek se uznemire zbog pojavljivanja ljudi koji bi nekom greškom mogli da pomisle da nisu, te da zahvaljujući nekoj svetlosnoj obmani poveruju da su ih videli kako rade neke stvari koje nisu mogli da rade, pošto su, je li, bili kod tetke.

TO BI BILA ŠANSA OD JEDAN PREMA MILION, reče Smrt. ŠANSA OD TAČNO JEDAN PREMA MILION.

„Eh“, reče blagajnik s vidnim olakšanjem. „Eh, bogati. Baš šteta.“ Značajno se razvedrio. „Naravno, tu je i sva ta buka. Ali, nažalost, pretpostavljam da neće dugo poživeti.“

MOGLO BI TO DA SE DESI, umilno reče Smrt. MADA, SIGURAN SAM DA NE BISTE ŽELELI DA UVEDEM PRAKSU DAVANJA DEFINITIVNIH TVRDNJI U TOM POGLEDU.

„Ne! Ne, naravno da ne“, hitro reče blagajnik. „Dobro. Pa, veliko hvala. Jadan momak. Kakva je to samo šteta. Pa, tu mi ne možemo ništa. Možda bi trebalo da budemo filozofski nastrojeni prema takvim stvarima.“

VEROVATNO BI TREBALO.

„I bolje da vas onda dalje ne zadržavamo“, dodade blagajnik učtivo.

HVALA.

„Zbogom.“

VIDIMO SE.

U stvari, buka je prestala negde pre doručka. Jedini je bibliotekar bio nesrećan zbog toga. Rinsvind je ipak bio njegov pomoćnik i prijatelj i koristan kada je trebalo oljuštiti bananu. Takođe je bio izuzetno dobar u bežanju od koječega. On nije, po bibliotekarevom mišljenju, bio neko koga je lako uhvatiti.

Verovatno se zgodio neobičan splet okolnosti.

To je bilo daleko verovatnije objašnjenje.

Zgodio se neobičan splet okolnosti.

Prema šansi od tačno jedan prema milion neko je posmatrao, proučavao i bio u potrazi za pravim alatom za naročit posao.

A ovde je bio Rinsvind.

Bilo je skoro suviše lako.

I tako je Rinsvind otvorio oči. Iznad njega je bila tavana; ako je bio pod, onda je bio u gadnom sosu.

Za sada je bilo dobro.

Oprezno je napipao površinu na kojoj je ležao. Bila je rapava, drvena zapravo, s neobičnom rupom od eksera. Bila je to *ljudska* vrsta površine.

Uši mu zabeležiše pucketanje vatre i nekakvo krčkanje, iz nepoznatog izvora.

Njegov nos, osećajući da je ostavljen po strani, požurio je da mu prenese dašak sumpora.

Dobro. I šta se iz svega toga može zaključiti? Leži na grubom drvenom podu u sobi obasjanoj vatrom iz kamina, u kojem nešto krčka i ispušta miris sumpora. U svom nezemaljskom, snenom stanju bio je veoma zadovoljan ovakvim procesom rasuđivanja.

Šta još?

A, da.

Otvorio je usta i počeo da vrišti, vrišti i vrišti.

Zbog ovoga se osetio malo bolje.

Ležao je još neko vreme. Kroz ispreturanu hrpu njegovih sećanja ispuzaše prizori jutara u krevetu dok je bio dečak i dok je očajnički delio vreme u sve manje komadiće kako bi odložio onaj užasni trenutak ustajanja i suočavanja sa životnim problemima kao što su u ovom slučaju bili: ko je, gde je i zašto je.

„Šta si ti?“, reče glas na ivici njegove svesti.

„Upravo sam dolazio na to“, promrmlja Rinsvind. Podrhtavajući, soba mu se pojavi u žiži dok se pridizao na laktove.

„Upozoravam te“, začuo se glas koji kao da je dolazio od stola, „zaštićen sam mnogim moćnim amajlijama.“

„Baš lepo“, reče Rinsvind. „Šteta što ja nisam bio.“

Detalji počеше da se procedjuju iz izmaglice. Bila je to dugačka, niska soba kojoj je jedan kraj u potpunosti zauzimaio ogroman kamin. Po radnom stolu koji se protezao duž jednog zida bile su naslagane nekakve staklene posude koje kao da je načinio pijani duvač

stakla sa štucavicom, a unutar lavirinta uvijenih cevčica obojene tečnosti penile su se i krčkale. Kostur okačen za kuku visio je pomalo ležerno. Na pritku pored njega neko je zakucao punjenu pticu. Kakve god grehe da je počinila u životu nije zaslužila ono što joj je uradio majstor za prepariranje.

Rinsvindov pogled poče da briše podom. Bilo je očigledno da je to jedino brisanje koje je pod doživeo za dugo vremena. Samo oko njega prostor je bio raščišćen od krša polomljenog stakla i preturenih retorti zbog...

Magičnog kruga.

Izgledalo je kao krajnje temeljno odrađen posao. Ko god da ga je iscrtao kredom bio je veoma svestan njegove namene da podeli svet na dva dela, unutrašnjost i spoljašnjost.

Rinsvind je, naravno, bio unutra.

„Ah“, reče dok ga je preplavljivalo skoro utešno osećanje bespomoćne prestravljenosti.

„Prizvah te i sputah od svih nasilnih delovanja, o demone iz ponora“, reče glas, a Rinsvind je sada shvatio, *iza stola*.

„Fino, fino“, brzo reče Rinsvind. „Što se mene tiče, nemam ništa protiv. Ovaj. Da se nije, kojim slučajem, možda, ovde potkrala neka *greščica*, a?“

„Odbij!“

„Dobro!“, reče Rinsvind. Očajnički se osvrnuo oko sebe. „Kako?“

„Ne pomišljaj da me možeš zavesti svojim lažljivim jezikom, o zloduse Šamharotov“, reče sto. „Izučio sam

ponašanje demona. Slušaj svaku moju zapovest ili ću te vratiti u proključali pakao odakle sam te prizvô. Prizvao, oprosti. Odakle te prizvah, zapravo. I to mislim sasvim ozbiljno.“

Prilika istupi. Bila je veoma niska i njen veći deo bio je sakriven raznoraznim amajlijama i talismanima koji čak i kada ne bi bili efikasni protiv magije, verovatno bi je zaštitili od jačeg naleta mača. Nosila je naočare i kapu s dugačkim naušnicama koja joj je davala izgled kratkovidog koker-španijela.

Držala je mač u jednoj drhtavoj ruci. Sečivo mu je bilo toliko izgravirano okultnim znacima da je već počelo da se savija.

„Reče li to, proključali pakao?“, slabašno upita Rinsvind.

„Nego šta. Gde vrisci patnji i mučenja...“

„Da, da, bio si dovoljno jasan“, reče Rinsvind. „Samo, vidiš, stvar je, zapravo, u tome što ja nisam demon. Pa, budi tako dobar i pusti me napolje.“

„Neće mene zavarati tvoja odeća, demone“, reče prilika. Pa normalnijim glasom dodade: „Uostalom, demoni uvek lažu. Dobro znana činjenica.“

„Je li?“, reče Rinsvind hvatajući se za ovu slamku. „U tom slučaju, onda – ja *jesam* demon.“

„Aha! Sopstvena usta ti presudiše!“

„Vidi, ja ovo stvarno ne moram da trpim“, reče Rinsvind. „Ne znam ko si, ni šta se dešava, ali ću uzeti jedno piće, važi?“

Krenuo je da izađe iz kruga i skamenio se od šoka kada su varnice sevnule s runskih natpisa i počele da se uzemljaju po čitavom njegovom telu.

„Usuditi ne smeš se – ne usuditi se smeš – ne smeš usuditi se...“ Prizivač demona je odustao.

„Vidi, ne smeš da izađeš iz kruga dok te ne oslobodim, shvataš? Mislim, ne želim da budem neprijatan, već je samo reč o tome da ako te pustim napolje, onda ćeš moći ponovo da zadobiješ svoj pravi oblik, a to je, verujem, vrlo ogavan oblik. Odbij!“, dodade osetivši da ne održava nivo tona.

„U redu. Odbijam. Odbijam“, reče Rinsvind trljajući lakat. „Ali i dalje nisam demon.“

„Kako si se onda odazvao na prizivanje? Biće da si se samo, eto, slučajno zadesio u prolazu kroz natprirodne dimenzije, a?“

„Tako nešto, rekao bih. Sve je to pomalo zbrkano.“

„Slušaj, nisam ja sisao vesla.“ Prizivač nasloni svoj mač na stalak na kome je ogromna knjiga s mnoštvom uložaka na različitim mestima ležala otvorena. Onda ludački poskoči u mestu.

„Upalilo je!“, reče. „Heheh!“ Uhvatio je Rinsvindov zaplašeni pogled i pribrao se. Nelagodno se nakašljao i prišao stalku.

„Ja zaista nisam...“, zausti Rinsvind.

„Tu mi je negde taj spisak“, reče prilika. „E, da vidimo. Ah, da. Zapovedam ti, mislim da, ah, da mi ispuniš tri želje. Da. Hoću da vladam kraljevinama sveta, hoću

da upoznam najlepšu devojkicu koja je ikada živela i hoću da živim večno.“ Podsticajno pogleda Rinsvinda.

„Sve to?“, upita Rinsvind.

„Da.“

„Oh, nema problema“, sarkastično reče Rinsvind. „I onda ću dobiti slobodan ostatak dana, je li?“

„I još hoću kovčeg pun zlata. Da mi se nađe za početak.“

„Vidim da si o svemu lepo promislio.“

„Da. Odbij!“

„Dobro, dobro. Samo...“ – Rinsvind je brzo razmišljao, potpuno je lud, ali lud s mačem u rukama, jedina šansa mi je da ga ubedim njegovim argumentima – „...samo, vidiš, ja nisam demon na mnogo visokom položaju i bojim se da su takvi nalozi malkice izvan mog dometa, oprosti. Možeš da odbijaš koliko hoćeš, ali sve je to van mojih moći.“

Mala prilika proviri preko vrha svojih naočara.

„Tako znači“, reče besno. „A šta bi onda mogao da učiniš?“

„Pa, ovaj...“, reče Rinsvind, „verovatno bih mogao da odem dole do prodavnice i donesem ti kesicu bombona, ili slično.“

Nastupila je pauza.

„Stvarno ne možeš da učiniš ništa od onoga?“

„Oprosti. Vidi, reći ću ti nešto. Pusti ti mene lepo, a ja ću da se postaram da pustim glas kada se vratim u...“ Rinsvind je zastao. Gde su kog đavola uopšte živeli demoni? „Demongrad“, reče s nadom u glasu.

„Hoćeš da kažeš Pandemonijum?“, sumnjičavo upita njegov tamničar.

„Da, tako je. Na to sam mislio. Svakome ću da kažem, sledeći put kad budete u pravom svetu, postarajte se da obidete – kako se zoveš?“

„Tursli. Erik Tursli.“

„Dobro.“

„Demonolog. Bunjištanski prolaz, Pseudopolis. Odmah do štavionice kože“, reče Tursli pun nade.

„Ne beri brigu. Možeš mirno da spavaš. E sad, kad bi me lepo pustio napolje...“

Turslijevo lice splasnu.

„Siguran si da to stvarno možeš da učiniš?“, reče, a Rinsvind nije mogao a da ne primeti crtu molećivosti u njegovom glasu. „Ma i kovčežić bi bio dovoljan. I, hoću da kažem, ne mora da bude najlepša devojka u čitavoj istoriji. I druga po redu bila bi dovoljna. Ili treća. Izaberi bilo koju iz, znaš, prvih st... hiljadu. Šta god da vam je pri ruci, u tom stilu.“ Do kraja rečenice glas mu je već podrhtavao od čežnje.

Rinsvind je pozeleo da kaže: Slušaj, ono što bi trebalo da uradiš jeste da prestaneš da se zezaš s ovim hemikalijama u mračnim sobama i da se obriješ, ošišaš, okupaš, *dvaput* okupaš, kupiš sebi novu odeću i izađeš uveče, a onda – ali morao je da bude pošten, jer čak i okupan, obrijan i napirlitan Tursli ne bi osvojio nikakvu nagradu – a onda možeš da dobiješ šamar od bilo koje devojke koju izabereš.

Mislim, ne bi to bilo mnogo, ali bi bio telesni kontakt.

„Oprosti“, reče ponovo.

Tursli uzdahnu. „Kotlić vri“, reče. „Da li si za šolju čaja?“

Rinsvind zakorači prema pucketanju natprirodne energije.

„Ah“, nesigurno reče Tursli dok je čarobnjak sisao svoje prste, „da ti kažem. Staviću te u pritvor.“

„Nema potrebe, uveravam te.“

„Ne, najbolje će biti ovako. To znači da ćeš moći da se krećeš naokolo. I tako sam već sve spremio, za slučaj da si mogao da odeš i da dovedeš, znaš, *nju*.“

„Lepo“, reče Rinsvind. Dok je demonolog mrmljao reči iz knjige, on je razmišljao: Stopala. Vrata. Stepence. Kakva divna kombinacija.

Postao je svestan da je bilo nečega u demonologu što nije bilo baš uobičajeno, samo što nije mogao da dokuči o čemu je reč. On jeste izgledao veoma kao demonolozu koje je Rinsvind imao prilike da upozna u Ank-Morpor-ku; svi su oni bili povijeni, ispečeni od hemikalija i imali oči sa zenicama koje su bile poput čioda zahvaljujući svim tim hemijskim isparenjima. Ovaj bi glatko ušao u taj opis. Samo, bilo je i nečeg neobičnog kod njega.

„Da budem iskren“, reče Tursli marljivo brišući deo kruga, „ti si mi prvi demon. Nikada mi ranije nije uspeo. Kako se zoveš?“

„Rinsvind.“

Tursli razmisli o ovome. „Ne zvuči mi poznato“, reče. „Postoji Rindžsvin u *Demonologiji*. I Vinsvin. Ali oni imaju više krila od tebe. Sada možeš da izađeš. Moram

da kažem da je ovo prvoklasna materijalizacija. Niko ne bi ni pomislio da si zloduh kada te pogleda. Većina demona, kada hoće da izgledaju ljudski, materijalizuju se u obliku plemića, kraljeva i prinčeva. Ovaj ofucani čarobnjački izgled je veoma domišljat. Skoro da si me zavarao. Šteta samo što ne možeš ništa od onoga da izvedeš.“

„Ne vidim šta ti treba da živiš večno“, reče Rinsvind u sebi odlučujući da reč „ofucani“ zavređuje da bude naplaćena ako mu se ikada ukaže prilika. „Da budeš ponovo *mlad*, to bih već mogao da razumem.“

„Hah. Nije mnogo zabavno biti mlad“, reče Tursli, a onda se pljesnu rukom preko usana.

Rinsvind se nagnu ka njemu.

Oko pedeset godina. Eto šta je nedostajalo.

„To je lažna brada!“, reče. „Koliko imaš godina?“

„Osamdeset sedam!“, cijuknu Tursli.

„Vidim ti kvačice na ušima!“

„Sedamdeset osam, časna reč! Odbij!“

„Pa ti si dečak!“

Erik se nadmeno isprsi. „Nisam!“, odbrusi. „Skoro mi je četrnaest!“

„A-ha!“

Dečak mahnu mačem prema Rinsvindu. „Uostalom, to nema nikakve veze!“, povika. „Demonolozi mogu da budu bilo kog uzrasta, a ti si i dalje moj demon i moraš da radiš šta ti kažem!“

„Erik!“, začu se glas negde ispod njih.

Erikovo lice preblede.

„Da, majko?“, viknu dok su mu oči bile fiksirane na Rinsvinda. Usta su mu se oblikovala oko reči: nemoj ništa da govoriš, *molim te*.

„Kakva je to buka gore?“

„Ništa, majko!“

„Siđi dole da opereš ruke, dušo, čeka te doručak!“

„Da, majko.“ Skrušeno je pogledao Rinsvinda. „To mi je majka“, reče.

„Izgleda da ima dobra pluća?“, reče Rinsvind.

„Najbolje će biti da ja krenem“, reče Erik. „Ti ćeš morati ovde da ostaneš, naravno.“

Postao je svestan da ovako gubi određenu količinu kredibiliteta. Ponovo je mahnuo mačem.

„Odbij!“, reče. „Zapovedam ti da ne napuštaš ovu sobu!“

„Važi. Svakako“, reče Rinsvind merkajući prozore.

„Obećavaš? Inače ću te vratiti u Bezdán.“

„Oh, to nikako ne bih želeo“, reče Rinsvind. „Hajde sad ti lepo. Ne brigaj za mene.“

„Ostaviću ovde mač i sve ostalo“, reče Erik skidajući većinu onoga što je nosio na sebi i otkrivajući mršavog, crnokosog dečaka čije bi lice bilo daleko lepše kada bi mu se raščistile bubuljice. „Ako li ih dodirneš, grozne stvari će te snaći.“

„Ne bi mi ni palo na pamet“, reče Rinsvind.

Kada je ostao sam, prišao je stalku i pogledao knjigu. Naslov, ispisan kitnjastim lepršavim slovima glasio je: *Malificarum Sumpta Diabolicite Ocularis Singularum*, Knjiga potpune kontrole. Znao je za nju. Negde u

biblioteci postojao je jedan primerak, mada se čarobnjaci nikada nisu bavili njom.

Ovo bi moglo da izgleda čudno, jer ako postoji nešto za šta bi čarobnjak prodao rođenu babu, onda je to moć. Ali i nije bilo toliko neobično, jer svaki čarobnjak dovoljno bistar da preživi pet minuta takođe je bio dovoljno bistar da shvati da ako je postojala moć u demonologiji, onda je ona ležala u demonima. Koristiti je za sopstvene svrhe bilo bi isto što i pokušati da umlatiš miša zvečarkom.

Čak su i čarobnjaci smatrali demonologe čudacima; bili su to potuljeni, bledunjavi ljudi koji su se baktali nekim komplikovanim stvarima u zamračenim prostorijama, a kada bi se rukovali, imali su slabašan, vlažan stisak ruke. Nije to bilo ni nalik dobroj, čistoj magiji. Nijedan čarobnjak koji drži do sebe ne bi čačkao oko demonskih predela čiji su stanovnici predstavljali tako veliku zbirku ding-dongova kakva bi postojala samo u okolini ogromnog zvonika.

Pažljivo je proučio kostura, za svaki slučaj. Nije izgledalo da na bilo koji način doprinosi situaciji.

„Pripadao je njegovom kakosekaže, dedi“, reče promukli glas iza njega.

„Pomalo neobično zaveštanje“, reče Rinsvind.

„Ah, nije to *lično* on. Kupio ga je u nekoj prodavnici. To je jedan od onih kakosekaže, pokaznih kakosekažu.“

„Sada baš i ne pokazuje mnogo toga“, reče Rinsvind, a onda zaneme zamislivši se.

„Ehr“, reče ne pomerajući glavu, „a sa čime ja to zapravo razgovaram?“

„Ja sam kakosekaže. Na vrh mi jezika. Počinje sa P.“
Rinsvind se polako okrete.

„Ti si papagaj?“, upita.

„Tako je.“

Rinsvind se zagleda u stvora na pritki. Imao je jedno oko koje se caklilo kao rubin. Većina njegovog ostalog dela bila je prekrivena ružičastom i ljubičastom kožom, isprekidanom patrljcima perja, tako da je sveukupni utisak bio četke za kosu pripremljene za rernu. Artritično je pocupkivao po svojoj prečki, a onda polako izgubio ravnotežu završivši tako što je visio naopačke.

„Mislio sam da si napunjen“, reče Rinsvind.

„Nosi se, čarobnjaku.“

Rinsvind se nije osvrnuo na ovo i odšunja se do prozora. Bio je mali, ali je gledao na krov koji je blago padao. A napolju je bio pravi život, pravo nebo, prave kuće. Posegnuo je rukama da otvori šalone...

Pucketava struja navali mu kroz ruku i uzemlji mu se u malom mozgu.

Seo je na pod, sisajući prste.

„Lepo ti je rekô“, reče papagaj naopačke se klateći napred-nazad. „Ali nećeš ti da kakosekaže. Drži te onim, kakosekažu.“

„Ali to bi trebalo da deluje samo na demone!“

„Aha“, reče papagaj dostižući dovoljan zamah da bi se u jednom polukrugu prebacio u uspravan položaj, nakon čega se stabilizovao kržljivim ostacima onoga

što su nekad bila krila. „Sve je to saglasno, zar ne? Ako prođeš kroz vrata na kojima piše 'Kakosekažu', to znači i da dobijaš tretman kao kakosekaže, je l' tako? Demon, 'oću da kažem. Podložan svim pravilima i kakosekažu. Zeznuto ti je to.“

„Ali *ti* valjda znaš da sam ja čarobnjak!“

Papagaj zastenja. „Viđao sam ih druškane. Prave Kakosekažice. Od nekih koje smo imali ovde, ti bi se lepo zagrcnuo za ručkom. Ogromne, zastrašujuće, vatrene kakosekažu. Nedelje su nam trebale da skinemo garež sa zidova“, dodao je setnim tonom. „To je bilo u vreme njegovog dede, naravno. Dečko nije imao dara za to. Sve do sada. Bistar momak. Ja za to krivim kakosekažu, roditelje. Svež novac, znaš. Posao s vinom. Iskvarili ga do koske, pustili ga da se igra s kakosekaže starim stvarima. 'Oh, on je *tako* pametan momak, nos mu je stalno u knjizi““, imitirao je papagaj. „Nikad mu nisu davali ono što je potrebno osetljivom odrastajućem kakosekaže, ako se ja nešto pitam.“

„Šta, misliš na ljubav i pažnju?“, upita Rinsvind.

„Mislio sam na pošteno kakosekaže, lemanje“, reče papagaj.

Rinsvind se uhvati za glavu koja ga je bolela. Ako je ovo bilo ono kroz šta su demoni obično morali da prođu, onda nije ni čudo što su bili tako ljuti.

„Poli 'oće biskvit“, odsutno reče papagaj na otprilike isti način kako bi čovek rekao „Ovaj“, ili „Kô što rekoh“, i nastavi: „Deda mu se baš bavio time. Time i svojim golubovima.“

„Golubovima“, reče Rinsvind.

„Nije baš da je bio naročito uspešan. Bilo je to više onako po sistemu probe i kakosekaže.“

„Učinilo mi se da si rekao veliki, puni krljušti...“

„O, *da*. Ali nije mu to bila namera. Pokušao je da prizove sukubusa.“ Trebalo bi da bude nemoguće iskežiti se kada je sve s čime raspoložete kljun, ali papagaju je to pošlo za rukom. „To je ženski demon koji dolazi noću da bi strasno i vatreno vodio kakoseono...“

„Čuo sam za njih“, reče Rinsvind. „Vrlo zaguljena čuda.“

Papagaj obori glavu na stranu. „Nikada mu nije uspeo. Sve što je ikada dobio bio je neuralger.“

„Šta je to?“

„To je demon koji dolazi i stvara ti glavobolju.“

Demoni su postojali na Disksvetu barem onoliko dugo koliko i bogovi, kojima su na mnogo načina i nalikovali. Razlika je u suštini bila ista kao između terorista i boraca za slobodu.

Većina demona zauzima prostranu dimenziju blizu stvarnosti, koja je po tradiciji ukrašena senkama plamenova i koja se održava na temperaturi blizu tačke pečenja. Ovo sve baš nije neophodno, ali ako se za prosečnog demona može nešto reći, onda je to da je tradicionalista.

U središtu pakla, veličanstveno se uzdižući iz jezera lave, s neprevaziđenim pogledom na Osam krugova, leži

grad Pandemonijum.* U ovom trenutku, opravdavao je svoje ime.

Astfgl, novi kralj Demona, bio je besan. Ne samo zato što se provetravanje ponovo pokvarilo, ni zato što se osećao okružen kretenima i zaverenicima na svakom ćošku, pa čak ni zato što još niko nije uspeo da mu pravilno izgovori ime, već i zbog toga što su mu upravo saopštili loše vesti. Demon koji je putem lutrije odabran da mu ih isporuči bio je šćućuren ispred njegovog prestola dok mu je rep bio povijen između nogu. Besmrtno je bio uplašen da će mu se nešto divno uskoro dogoditi.**

„Šta je bre uradio?“, upita Astfgl.

„Otvorio, ovaj, otvorio se, o gospodaru. Krug u Pseudopolisu.“

* Demoni i njihov Pakao sasvim su različiti od Utamničenih dimenzija, tih beskrajnih paralelnih pustara izvan prostora i vremena. Žalosne, mahnite Stvari iz Utamničenih dimenzija nikako ne mogu da shvate svet, već jednostavno čeznu za svetlošću i oblikom, pa pokušavaju da se ogreju na vatrama stvarnosti, rojeći se oko nje s istim učinkom – ako bi ikada provalile – koji bi imao okean kada bi pokušao da se zagreje na sveći. Za razliku od njih, demoni su pripadali istoj vremensko-prostornoj kakose-onozove, više ili manje, kao i ljudi, pa su gajili i duboku i trajnu zainteresovanost za ljudske svakodnevne poslove. Najinteresantnije u svemu je da se bogovi Diska nikada nisu mnogo gnjavili suđenjem dušama mrtvih, pa su tako ljudi odlazili u pakao ako je to bilo ono što su svim srcem verovali da zaslužuju. Što im se ne bi desilo da nisu znali za njega. To objašnjava zašto je toliko značajno upucati misionara čim ga vidiš.

** Demoni imaju izopačen sistem vrednosti.

„Aha. Pametan dečko. Mnogo smo i očekivali od njega.“

„Ovaj. Potom se ponovo zatvorio, gospodaru.“ Demon je zatvorio oči.

„I ko je prošao?“

„Ehr.“ Demon se okrete prema svojim kolegama koji su se zbili na suprotnom kraju kilometarski dugačke prestone dvorane.

„Upitao sam, ko je prošao?“

„Istini za volju, o gospodaru...“

„Da?“

„Ne znamo. Neko.“

„Izdao sam naređenje, nisam li, da kada dečko uspe, vojvoda Vasenego ima da mu se materijalizuje i da mu ponudi zabranjena zadovoljstva i mračna uživanja da bi ga podvrgao Našoj volji.“

Kralj zareža. Problem kada ste zli, morao je da prizna, bio je u tome što demoni nisu bili veliki inovatorski mislioci i stvarno im je bila potrebna iskrica ljudske dovitljivosti. I zaista je s nestrpljenjem iščekivao Erika Turslija, čiji je kvalitet superinteligentne tupavosti bio zadovoljstvo koje se retko sretalo. Paklu su bili potrebni užasno bistri, samoživi ljudi kao Erik. Oni su bili mnogo bolji u opakosti nego što bi to demonima ikada pošlo za rukom.

„Doista, gospodaru“, reče demon. „I vojvoda je godinama čekao na prizivanje, izbegavajući sva druga iskušenja, nepokolebljivo i strpljivo proučavajući svet ljudi...“

„Pa gde je onda bio?“